П. Костенко.

ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ГОРОЖАНСЬКОЇ ВІЙНИ І ЗАХОДИ ДО ЇЇ ВІДРОДЖЕНЯ.

(Розвідка написана для "Українських Робітничих Вістей.")

(Продовження.)

II.

Український пролетаріят володіє кольосальними богацтвами України. Але всі ті богацтва перебувають в потенції. Вся величезна промисловість України нині спаралїжована.

Навіть те, що вдаєть ся зробити кольосальним напруженем сил в одній галузї промисловости, зводить ся на нівець повною руїною другої галузї промисловости, головним чином зелїзнодорожного транспорту.

Що-ж довело її до такого стану? Що зруйнувало господарську міць українських робітників?

Побіжно ми вказували вже на се вище, при оглядї сучасного стану кождої галузи промисловости. Зведемо тепер ті причини, чи власне головнїші з них, до купи. Се допоможе нам потім лїпше зрозуміти й оцінити ті заходи, які роблять ся нині нашими товаришами на Україні для відродженя промисловости.

Отже стисло можна звести причини занепаду української промисловости до слїдуючих: 1) спочатку світова імперіялїстична, а потім довга жахливо-руйнуюча внутрішня горожанська війна; 2) недостача продовольчих продуктів і сирівців (останне головно для промисловости переробляючої й обробляючої продукти сїльського господарства); 3) довголїтний брак звязку зі світовим господарством і 4) великий підупад видатности робітничої праці, підупад трудової дисциплїни і хиби в організації пролетарського управлїня промисловістю.

Першу, може найбільш важну причину — горожанську війну можна вважати усуненою ще з початку 1920 року. Правда, і в тім році польська навала і врангліда ще завдали одного тяжкого удару українській промисловости, та той удар був, порівнуючи короткочасний. Робітнича Республика нарештї перемогла своїх ворогів на полї горожанської військової боротьби і зараз же поспішила взятись до невідкладної творчої господарської праці.

Але в той же час і трохи пізнїйше — на початку 1921 року — дала себе пізнати друга причина — недостача продовольчих засобів для мийського населеня взагалї й для робітничого зокрема, а також і майже повний брак сирівців. Недостача засобів споживи підрізала поперед всього (разом з иншими причинами технїчного характеру) камінновугляву промисловість. Забракло вугля, а се потягло за собою ще більший занепад зелїзничого транспорту, неможливість відновити дїяльність инших галузий промисловости.

Що-ж довело до сього? Через що "житниця" цїлого Сходу Европи та почасти й Заходу сама відчула жахливий брак засобів поживи? Як відомо, на се склалось богато причин. Головною з них була світова і горожанська війна. Ще підчас світової імперіялїстичної війни дуже значно скоротилась на Україні площа засївпіль, зносив ся інвентар, зменшилась кількість робочої худоби, було знищено та покалїчено богато людської робочої сили. Горожанська війна подвоїла всї причини.

Та поза сими причинами була ще одна: внутрішна господарська (головно продовольча) політика робітничо-селянської власти — політика реквізицій у селян-хлїборобів збіжа і рїжних сирівців без матеріяльного відшкодованя. До сеї політики довело господарське обезсиленя міст, обезсиленє, що почалось ще з часів світової війни. Продукція в містах припинилась і місто не могло вже дати селянинови в обмін на засоби поживи майже нїякого реального еквіваленту, нїякого потрібного селянинови товару. А без засобів поживи не можна було істнувати: вони потрібні були для робітників, для червоної армії. Їх треба було взяти у селян і їх брали, разом з сирівцями для фабрик, шляхом примусових реквізицій. Та селянин не міг на довго примиритись з такою господаркою. Не маючи певности в тому, що плїд його працї залишить ся в нього, що його не відберуть за дурно, він почав свідомо зменшувати продукцію свого господарства, він сїяв хлїб тільки для себе, він майже цїлком припинив культуру тих рослин, які йшли, яко сирівець, для сїльсько-господарської обробляючої промисловости. Вище ми вказували на те, як зменшилась культура цукрового бурака, тютюну то що.

До сих всїх причин, треба приєднати, — крім руїни трайспорту, яка найболючїше дала себе відчути саме в момент оживленя української промисловости в кінци 1921 року, — ще одну, що виявилась цїлком у всїй своїй грізній небезпецї тільки на початку 1922 року. Се остра *промислова кріза*, яка полягає в "перепродукції товарів", при одночасній недостачі їх. За роки горожанської війни все зруйнувалось і зносилось; отже потреба на рїжні фабрично-заводські вироби на Україні без сумнїву величезна. Але, на жаль, покупна сила населеня звелась майже на нївець; голод підрізав всїх. Товари потрібні, але їх нема за що купити. А тут ще й транспорт настільки зруйнований, що не має нїякої можливости нормально розвозити фабрично заводські вироби по країні. (Дальше буде.)

РАКОВСЬКИЙ ПРО ҐЕНУЙСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

(Промова Раковського на зборах в Харкові.)

Ґенуйська конференція не з нашої вини перемінила ся в боротьбу Совітської Федерації з всїма буржуазними державами, які були заступлені на конференції. Ми по дорученю совітського правительства прийшли на конференцію як купці, щоби річево обговорити питанє про економічне положенє в Европі і в нашім краю, але вже з першої хвилї, мимо канської резолюції, котра обертає права кождої держави на свій внутрішний економічний і політичний устрій, ми стрінули ся з упертим стремлїнем Франції вимогти такі услівя, при яких істноване совітської влади було-б неможливим. Тому Ґенуя перемінила ся в півторамісячні спори. (Начеркнувши коротко сторону організаційну конференції і детайлїчний перебіг змагань на конференції, в комісіях і в комітеті експертів, а особливо в питанях довгів розоруженя, Раковський констатує моральну побіду совітської делеґації.)

Нам не треба було сходити з марксівської точки погляду, вистарчило навести факти з історії тих же самих держав, з котрими ми вели дискусії. Найзавзятїйше виступала проти нас Франція, тому і ми звернули особливу увагу проти неї. Ви наші вчителї, сказали ми французьким делеґатам. Ви докоряєте нам за те, що не признаємо довгів, а в часї французької революції ви-ж самі також відмовили ся відсилати двох третин довгів. Ми після вашого взору конфіскували майно наших аристократів і буржуазії. Ми також не забули ваших великих слів: "договори тиранів не обовязують суверенного народу".

Французи заявили, що тоді Франція була окружена контрреволюційними військами герцога Брабншвеського, но ми пригадали їм сейчас нашого руського "герцога Брабншвеського" — Жоненa. В Ґенуї ми опублїкували документ знайдений в штабі Колчака, з якого виходить, що адмірал Колчак був підчинений Французові Жоненові. Ми змусили наших противників заговорити нашим способом, ми не витрачали гроший для буржуазної преси і кореспондентів на взір Франції і Англії. Але на конференцію ми внесли нашу моральну диктатуру.

Ми змусили поверховну буржуазію, пацифістів і радикалів дивитись на нас як на міцну політичну силу, яка протиставить себе цїлому капіталїстичному світови. Наші прості, чесні, комуністичні думки побивали морально всякі дипльоматичні хитрощі. Велику бучу викликав Рапальський договір з Німеччиною. І ми бачимо недомаганя сего договору тому, що Німеччина ще надто сильно звязана з Францією, але ми знаємо, що поневолені кляси і народи Европи побачили в тім договорі і в цілій нашій політиці на конференції в Ґенуї нашу моральну перевагу.

Ми поїхали до Ґенуї, щоби дістати реальну допомогу в формі позичок і кредитів, але в комісії експертів нам не дали говорити про позички. Від нас вимагали, щоб ми спершу говорили про свої уступки та їх розміри. Ми-ж своєю чергою ставили сї уступки в залежности від кредитів, котрі нам буде представлено. Точної відповіди ми на наші домаганя не дістали, а тому ми зрекли ся від тих уступок, що ми були обіцяли буржуазним правительствам. На нашу пропозицію родилась Гага, котра знову ставить питаня про кредити. В Гадзі питанє стоїть яснїйше, бо від нас не вимагати муть розмірів наших уступок.

Після Ґенуї рїжниці між союзниками зростають. Щоб їх улагіднити, вони заключили між собою договір, згідно котрому жадна держава не має права до кінця Гаґської конференції заключати з Росією мира, сепаратних угод і підтримувати тих своїх громадян, що намагають ся проїхати до Росії, щоб одержати там концесії на підприємства, що раніше належали громадянам инших країн.

Коли-ж в Гадзі таки не вдасть ся перевести колективного договору з Совітською Федерацією, то в місяць опісля кождa держава має в тім напрямі вільну руку.

Нам вигіднїйше робити угоди з поодинокими капіталїстами, тому, що капіталїсти глядять тільки на зиск, коли буржуазні правительства хочуть в своїх договорах накинути нам рїжні ворожі політичні услівя. Капіталїсти примушують свої правління іти нам на уступки. Вже в Ґенуї більше сотнї капіталїстів рїжних країн заявили нам готовість взяти концесії. В маленькій Швайцарії істнує три великих товариства, створених для промислового звязку з Совітською Федерацією.

Лойд Джордж висунув зобовязанє всїх держав не нападати один на одного 10 років. Але ся пропозиція викликала острy опозицію з боку инших держав, а головно заявила ся проти сего Франція. Тільки делеґати Совітів се внесенє попирали. Вкінці вдало ся осягнути зобовязанє всїх присутних не нападати один на одного на протязї сїмох місяців. Але се вони навіть до девять місяців не дотягнули. Ся угода має велике значінє в загальній міждержавній політиці в однім відношеню. Именно всї держави підписали се зобовязанє не тільки з Р.С.Ф.С.Р., але зі всїми з нею союзними радянськими державами.

Таким чином держави підписали перший договір з Радянською Україною. Ми вкінці здобули фактичне визнанє союзниками нашого авторітету і наше становище зміцнилось. Нам призначено право на кре-

(Докінченє на 4-ій сторонї.)

РОБІТНИКИ СПІШАТЬ НА ПОМІЧ "У. Р. ВІСТЯМ"

Едмонтон, Алта.

Не чекаючи на викликанє мого імени, я поспішаю з помочию нашій дорогій часописї "Укр. Роб. Вістям".

Товаришки! Коли ми бачимо і читаємо в "Укр. Роб. Вістях" про положенє робітників, то розуміємо, що робітниці не мають анї крихітку лучших обставин житя, що їм дошкулює капіталїстична система визиску чи не більше як робітникам. Робітниця працює на рівні із робітником, але плата її є о половину низша. З розвитком модерної машинерії капіталїстична кляса викинула на брук робітників а до тої працї запрягла женщин і тому, товаришки, нашим обовязком ставати в робітничу організацію і піддержувати нашу пролетарську часопись "Укр. Роб. Вісти", яка одинока в Канаді заступає ся за робітництвом.

Складаю на прес. фонд $2.00 і закликаю зложити по $2.00 слїдуючих товаришів:

В Едмонтон, Алта.: Кучинську, Анну Пилатик, Параню Томяк, Анну Стринетку, Онищук, Олену Вирстюк, Марію Сливку, Катю Денеку, Тополюцьку, Сипневіч, Строїч, Делявську, Ковальську, Гуцуляк, Шевчук, Саковську, Евдокію Семенюк, Кушнір, Карпишин.

Марія Кобилюк.

Едмонтон, Алта.

На зазив т. М. Шатульського сповняю свій обовязок, бо розумію, що нїхто инший не поможе нашій робітничій пресї лише самі ми, робітники.

Посилаю $5.00 і закликаю товаришів, щоби не чекали аж їх хтось викличе по імени, але кождий як один хай сповнить свій пролетарський обовязок.

В. Кобилюк.

Вінніпег, Ман.

Не чекаючи аж хтось мене викличе щоби дати поміч нашій так дорогій часописи, я сам зголошую сяї складаю $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістий" помимо того, що й коло моєї сїмї не так рожево процвитає. Одначе я вірю, що так довго, доки жити будемо в капіталїстичній системі, матеріяльні кінци робітника нїколи не зійдуть ся. Знаючи те, спішу з помочю газетї, яка працює, веде нас і стремить до того, щоби змінити сю несправедливу систему і тим знищити раз на все клопіт кождого працюючого, "а що буде зі мною завтра?, чи найду муки на свої руки?". Складаючи свою лепту на поміч нашому учителеви я закликаю зложити таку саму суму слїдуючих товаришів:

В Віннїпегу: Василя Рудка, В. Марцїнова, К. Гаврищака, Ю. Мимрика, К. Гаврищака (молодшого), Н. Остафійчука, П. Моравлюка, М. Вуйцїка.

В Транскона, Ман.: М. Цюрка, В. Черевка.

Покажім, товариші, українській чорній сотнї, яка в'їдає на зорганізованих робітників і їх пресу, що ми розуміємо рїжницю між нашою робітничою ґазетою а їх продажними чорносотенними рептильками.

П. Палюк.

Ферні, Б. К.

Засилаю без заклику $5.00, як негайно потрібну фінансову поміч "Укр. Робітничим Вістям" і закликаю зложити таку саму суму слїдуючих товаришів:

В Галовий, Б. К.: В. Фіфлїнзідора.

В Ферні, Б. К.: В. Теленка.

В Мішел чи Натал, Б. К.: П. Василишиного і Ґ. Івасюка.

В Кенмор, Алта.: І. Нявчука і І. Одинського.

В Гефорд, Саск.: Д. Дубівченка.

Прошу всїх мною викликаних не отягати ся а поспішити на поміч в ту хвилю.

Покажім ділом всї викликані і не викликані ще, що вміємо цінити нашу наукову зброю!

Всї разом на поміч "Українським Робітничим Вістям"!

В. Мойсюк.

Сіграм, Онт.

На поклик т. М. Костанюка висилаю $5.00 пресового фонду на "Укр. Роб. Вісти" і викликаю зложити таку саму суму слїдуючих товаришів:

В Еспанола, Онт.: М. Бабія, Т. Яківчика, В. Рогожинського, І. Курганевича, П. Войну, Д. Дербія.

В Судбури, Онт.: П. Максимовича, т-ку Максимовичеву.

В Монд, Онт.: Г. Кушнїра, Ф. Дирбія, П. Москалика.

В Торонто, Онт.: М. Лещишиного, Н. Білого, М. Клопотюка, І. Яшкевича, т-ку Яшкевич.

В Оттава, Онт.: С. Яцинюка, І. Трача, І. Польного.

В Гвелф, Онт.: М. Бойчишиного, М. Малюського.

В Кірк-Лейк, Онт.: Н. Поповича.

В Дом Майн, Онт.: Т. Стефаника.

Д. Юрчук.

Дромґелер, Алта.

На поклик т. Я. Мойсюка з Келґари і т. М. Нагорняка з Форт Вилїям, Онт. складаю $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістий" і закликаю зложити по $5.00 слїдуючих товаришів:

В Дромгелер, Алта.: Ю. Смеречинського, Павлїну Смеречинську, Ю. Церковняка, Ю. Макуха, Ю. Гнатишиного, Ю. Юхима, Я. Стефанюка, С. Ангела, С. Никифоряка, І. Кадука, В. Вацка, Елика Кузика, Т. Кучму.

В Інтус, Алта.: Ґ. Довгана.

В Карбон, Алта.: Ф. Лесика.

В Керіевел, Саск.: Н. Дутку.

В Сенди Лейк, Ман.: С. Туткалюка.

В Бойсеван, Ман.: Д. Петраша, т-ку Анну Петраш, А. Дутку і Ґ. Комаровського.

В Ріджент, Ман.: Р. Т. Петраша і т-ку Михалїну Петраш.

В Арборґ, Ман.: Ґ. Гикавого і т-ку Теклю Гикаву.

В Вінніпеґ, Ман.: Руську Вальчишин, В. Малого, товаришок: П. Малу, Анну Кучмій і Марію Навізівську.

П. С. Ґута.

Дромгелер, Алта.

На поклик т. Якова Мойсюка з Келґари, і т. М. Нагорняка з Форт Вилїям складаю $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістий" і закликаю зложити по $5.00 слїдуючих товаришів:

В Дромгелер, Алта.: І. Барабаша, П. Захарчука, П. Іванїйчука, В. Семотюка, Е. Семотюка, М. Семигіна, В. Павлюка, Н. Кобивку, Ф. Южду, т-ку М. Юхим, т-ку М. Зинкивіч, Ф. Кавецького, І. Костюка, Т. Паранчина, Ю. Пожарнюка, Н. Р. Давидюка, І. Кохалюка, І. Голоська, т-ку Ф. Голоську, Д. Небогу, П. Довгана, Ф. Забіяку.

В Келгари, Алта.: Ю. Григорука, т-ку П. Григорукову.

В Ісґ Селкірк, Ман.: О. Гикавого, Т. Шастку.

Онуфрій Гикавий.

Колмен, Алта.

На поклик т. І. Клибановського з Едмонтону складаю $5.00 на нашу робітничу часопись "У.Р.В." як також покликаю до зложеня такої самої суми слїдуючих товаришів:

В Колмен, Алта.: І. Кобевку, І. Німцана, І. Стокалюка, В. Семелюка, К. Петранюка, М. Фербея, С. Ю. Данилюка і Ґ. Павлюка.

В Белвю, Алта.: О. Даниша, І. Зарицького, П. Стельмаховича, обох братів Вакалюків, Н. Заваду і М. Костинюка.

В Гілкрест, Алта.: Ю. Івасюка, В. Терентюка, Ю. Лелюка, М. Мишка, Т. Мороза, В. Фербея, Ю. Українця, Н. Дашкевича, П. Порайка, І. Куницького і Н. Крейторика.

В Мішел, Б. К.: С. Лазарука, С. Гуцуляка, Т. Шлемка, В. Шевчука і М. Мошука.

В Корбін, Б. К.: І. Маркевича і І. Шлемка.

В Ферні, Б. К.: П. Литвина і І. Григірчука.

В Мус Джо, Саск.: Д. Салевича.

В Брул, Майнс, Алта.: К. Кулика.

В Лос Анджелос, Кал.: Н. Стефанця і Я. Флїтчука.

В Детройт, Міч.: Ф. Михайлюка, Ф. Андрійчука і Н. Никифорука.

Тимофій Ґушул.

Віннїпеґ, Ман.

На поклик т. І. Д. Угрина складаю $5.00 на поміч "Укр. Роб. Вістям" і закликаю зложити по $5.00 слїдуючих товаришів:

В Віннїпегу.: І. Мандяка.

В Едмонтон, Алта.: В. Мохорука.

В Трейл, Б. К.: Д. Сливчука, В. Сливчука, Н. Мохорука, Н. Пішака, П. Лазоренка, О. Шлемка, Ґ. Кипка, Н. Калиновського.

М. Сливчук.

Сокай, Б. К.

Розуміючи вартість і значінє робітничої преси для робітників, а в сім випадку "Укр. Роб. Вістий" для українських робітників, і знаючи їх фінансову потребу під теперішний час, я від себе складаю $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістий" і закликаю до зложеня такої самої суми слїдуючих товаришів:

В Евелин, Б. К.: Гринька Смаля і С. Сисака.

В Гюлет, Б. К.: П. Сирника.

Надію ся, що викликані мною товариші відізвуть ся на мій поклик і поможуть нашій робітничій ґазетї "Укр. Роб. Вістям" в їх теперішнім тяжкім положеню.

Д. Смаль.

Еспанола, Онт.

На поклик т. Н. Гуцалюка складаю $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістий" і взиваю всїх свідомих товаришів, яким дорога робітнича справа, щоби поспішили з помочию нашій часописї.

А. Клим.

Евген Варга.

ЕКОНОМІЧНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЄМИ ПРОЛЄТАРСЬКОЇ ДИКТАТУРИ.

Переклад П. Христюка.

(Продовженє.)

1. Господарські засоби. а). В країнах, де селяни не занадто збогатились підчас війни, де вони ще не дуже богато назбирали паперових гроший, де, отже, істнує ще стремлїнє до збогаченя, найлекшим і найдешевшим шляхом для пролетарської держави, принаймні в перші два роки диктатури, було би купляти продовольчі продукти в селян за паперові гроші. Коли се доступно, то при встановленю цїн можна йти назустріч вимогам селян. Заробітна платня промислових робітників, а також цїна на продукти, котрі постачаєть ся селянам державними (фабрично-заводськими) підприємствами, повинна бути відповідно підвищена. Для пролетарської держави се є питанє підрахунку.

На жаль, для Угорської Радянської Республики сей шлях був недоступним. Поперше, селяни підчас війни набрали вже так богато гроший, що стремлїнє до збогаченя в них значно притупилось, по друге — нам не вдало ся — треба сказати се прямо — придбати нїякого технїчного приладя для виготовленя старих паперових гроший, так званих "синівок", котрі селяни тільки і тримали. Ми вернемось ще далї до питаня про гроші в пролетарській державі; тут же лише сконстатуємо, що за ті гроші, котрі були в нашому роспорядженю, селяни взагалї не хотїли продавати нїяких продовольчих продуктів. В Росії, здавалось, старі паперові рублї все ще цїнили ся селянами як скарб, і тому, хоч правда по дуже низькій цїні, всеж приймали ся ними.

б). Селяни відмовлялись від гроший не тільки через консервативний дух — недовіре до всього нового, але і тому, що всї паперові гроші, як старі так і нові, в народно-господарськім розуминю вже не були правдивими грішми, не являлись нїяким загальним еквівалентом, і селяни не могли вже задовольнити ними своїх потреб — не могли купити за них нїяких промислових продуктів. Сїльсько-господарські засоби продукції необхідно було, з причин вияснених в попереднім розділї, залишити головним чином для великих державних маєтків. Індустріяльні-ж вироби, як матерія, меблї, обув, шкляні вироби і т. д. потребував в першу чергу сам пролетаріят. Також нїяк не годило ся в господарській системі пролетарської держави давати реальні добра за безцїнні в дійсности паперові гроші, накопичені шляхом нетрудового доходу ще перед диктатурою пролетаріяту. Лише після радикального знищеня всієї покупної сили, котра походить ще з капіталїстичних часів, могла йти мова про те, щоб знова визнати гроші повноцїнним покупним засобом для виробів пролетарсько-державного господарства.

Щоб звільнитись з під впливу тої потенціяльної покупної сили, яка була скупчена в селян в формі гроший, инакше кажучи — щоб дістати за промислові продукти, постачені селянству, на такуж само або на вишу вартість продовольчих продуктів, в Угорщині було зроблено спробу ввести примітивний натуральний обмін. Цілі потяги наладовані найбільш потрібними для селян індустріяльними продуктами — як сіль, керосин, коси, лопати, мануфактура і т. п., посилались у великі села для обміну тих продуктів на вироби селянського господарства — смалець, сало, яйця і т. п. Малось на увазї пізнїйше організувати такий обмін цїлком пляново, — замість користуваня потягами, як складами, — закласти окремі постійні склади для обміну засобів поживи на промислові продукти, під доглядом описаних висше місцевих господарських урядів*).

Але перші спроби дали незгідні (двосторонні) наслїдки. Саме сїльсько-господарські робітники і бідні селяни, на яких мала спиратись в селах радянська система, були обурені обмінами; бо вони би мали досить гроший для того, щоби купити потрібні їм річи, але не мали жадних продовольчих лишків для обміну. Таким чином тільки заможні селяни мали можливість одержати добра, призначені для обміну. Бачучи се, пролетарі і бідні селяни обурено запитували, що-ж, власне, змінило ся, коли й підчас пролетарської диктатури сїльські кулаки мають перевагу. Се роздвоєнє можна було би легко розвязати, давши пролетарам і селянам потрібні їм добра за гроші. Але — се і є центр проблеми — місто не розпоряджало індустріяльними добрами в такій великій кількости, щоб можна було розвязати питанє таким способом, так само як здавалось неможливим видобути в селян збіже і шляхом натурального обміну. Так виник був плян закупляти збіже в селян за особливі державні папери, котрі гарантували би їх власникам певні привілеї при закупцї державних монополїзованих предметів. Таким способом одночасно було би вилучено з бігу і ту покупну силу, яку посідало селянство в формі паперових гроший. Повалене диктатури пролетаріяту не дало можливости здійснити сї наміри.

(Дальше буде.)

*) Подібні спроби робилось і в Росії. В богатьох місцевостях було заключено особливі договори між мийськими споживчими товариствами й сїльськими громадами. Відповідно до врожаю, громади мали постачати певну кількість сїльсько-господарських продуктів; з другого боку, губерніяльний продовольчий комітет відповідної губерніі зобовязував ся дати сїльським громадам певну кількість мийських товарів. Такий спосіб наочно переконує селян в тому, що одержане ними виробів городської продукції стоїть в тїснім звязку з продажом продовольчих лишків містам (і то по найвисших цінам).